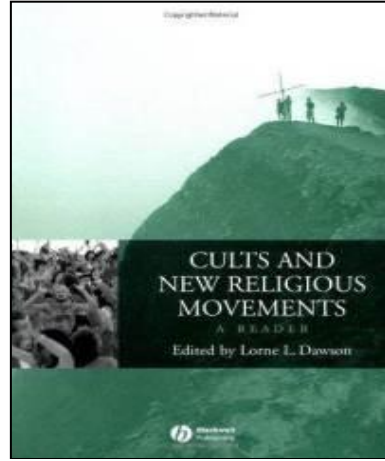

Cults and New Religious Movements: A Reader

Lorne L. DAWSON (ed.)
Blackwell Publishing
Oxford, 2003, 297 s.

Hıristiyan Batı tarihi, bilindiği üzere dini yenilenme ve değişimlerin yaşandığı birçok döneme şahitlik etmiş, bu dönemler ve ortaya çıkan dini grup ve algılamalara ilişkin geniş bir literatür ortaya konulmuştur. XX. yüzyılda, özellikle de II. Dünya Savaşı'ndan sonra başta Batı toplumları olmak üzere dünya genelinde, “yeni dini hareketler” olarak isimlendirilen New Age, Satanizm, Sayentoloji, Moonculuk, Hare Krishna ve Osho Hareketi gibi çok sayıda dini hareketin ve oluşumun ortaya çıktığı yeni bir döneme tanıklık etmekteyiz. Bu yeni dönemin özellikleri ve önceki periyotlardan ayrıldığı temel noktalar üzerine de kapsamlı bir literatürün ortaya konulduğunu, çeşitli fikir ve teorilerin ileri sürüldüğünü ve neticede

Dinbilimleri Akademik Araştırma Dergisi
Cilt 12, Sayı 2, 2012
ss. 319 -322

db12/2

Sosyoloji, Dinler Tarihi, Antropoloji, Tarih ve Psikoloji gibi sosyal bilimlerin inceleme konusu yaptığı yeni dini hareketler başlıklı disiplinlerarası yeni bir araştırma alanının ortaya çıktığını görmekteyiz.

Türkiye’de yeni dini hareketler konusundaki akademik faaliyetlerin Batı’ya kıyasla oldukça geriden geldiği, dar bir çerçevede geliştiği ve konu üzerinde çok fazla çalışmanın olmadığı söylenebilir. Batı’da ise hem ansiklopedik mahiyette genel eserler hem de Moonculuk, Satanizm, Sayentoloji, Hare Krişna, Solar Temple, Aum Shinrikyo ve Heaven’s Gate gibi spesifik hareketleri konu edinen yüzlerce araştırma karşımıza çıkmaktadır. Bu alanda ortaya koydukları çalışmalarla David G. Bromley, J. Gordon Melton, James T. Richardson, Peter B. Clarke, Eileen Barker, Irving Hexham, James R. Lewis ve Dick Anthony gibi isimlerin yanında tanıtımını yaptığımız kitabın yazarının da haklı bir şöhrete sahip olduğunu söylemek abartı olmaz. Waterloo Üniversitesi Sosyoloji ve Hukuk Araştırmaları Bölümünde profesör olarak görev yapan ve 2011 yılından beri bölüm başkanlığını sürdüren Lorne L. Dawson, yeni dini hareketler konusunda kaleme aldığı *Cults in Context: Reading in the Study of New Religious Movements* (1998) ve *Comprehending Cults: The Sociology of New Religious Movements* (2006) gibi kitapları ve onlarca makalesiyle tanınmaktadır.

320 | db

Dawson’ın, tanıtımını yaptığımız bu kitabı yukarıda bir kısmının ismine yer verdiğimiz yeni dini hareketler konusunda önemli çalışmalara imza atan araştırmacıların çeşitli kitaplarda ve *Journal for the Scientific Study of Religion*, *Sociological Analysis* ve *Studies in Religion/Sciences Religieuses* gibi bazı dergilerde önceden yayımlanmış makalelerinden oluşmaktadır. Kitaba dahil ettiği 17 makale ile yazar, yeni dini hareketler ne ifade etmektedir, bu hareketlerin ortak özellikleri nelerdir, bu hareketler niçin ortaya çıkmaktadır, kimler bu hareketlere yönelmektedir, Solar Temple ve Aum Shrinkyo gibi bazı yeni dini hareketlerde niçin intihar trajedileri ön plana çıkmaktadır gibi yeni dini hareketler bağlamında merak edilen temel sorulara sosyologlar ve din bilimcilerin cevaplarını bir araya getirmeyi hedeflemiştir.

Dawson, kitap için yazdığı kısa “Giriş” makalesinde bir sosyal bilimci olarak konuyu en iyi ortaya koyacağını düşündüğü literatürü seçmeye dikkat ettiğinin altını çizmektedir. Yine o, makale seçiminde kadın, cinsel istismar, beyin yıkama ve suistimaller gibi ko-

nunun farklı boyutlarına ilişkin tartışmaları ihtiva eden makalelere daha fazla yer verdiğini ifade etmektedir (s. 2).

Yazar, kitaba dahil ettiği makaleleri 8 ana başlık altında sıralamış ve her konu başlığına girişte kısa bir sunuş yazısına yer vermiştir. Böylece o, okuyucuyu makalelere hazırlayarak konu hakkında ana hatlarıyla haberdar etmeyi amaçlamıştır. Kitabın ana konuları ve içerdiği makaleler şu şekildedir: 1) *Yeni dini hareketler üzerine araştırmalar* (1 ve 2. makale), 2) *yeni dini hareketlerin tabiatı* (3 ve 4. makale), 3) *tarihsel ve sosyal kontekste yeni dini hareketler* (5 ve 6. makale), 4) *yeni dini hareketlere katılım* (7 ve 8. makale), 5) *beyin yıkama tartışmaları* (9, 10 ve 11. makale), 6) *şiddet ve yeni dini hareketler* (12 ve 13. makale), 7) *cinsellik, cinsiyet tartışmaları ve yeni dini hareketler* (14 ve 15. makale), 8) *yeni dini hareketler ve gelecek* (16 ve 17. makale).

Seçilen makaleler ele aldıkları konuları ve konu etrafındaki tartışmaları ana hatlarıyla başarılı bir şekilde ortaya koymakla birlikte kitapta Hare Krishna, Children of God, The Peoples Temple, New Age Movement gibi spesifik yeni dini hareketlere, onların inanç ve algılamalarına ve çok sayıda isme gönderme yapılmaktadır. Bu bağlamda kitap, konu hakkında daha önceden hiç bilgisi olmayan okuyucular için ekstra okumalar yapmayı zorunlu kılmaktadır. Bu noktada makalelerin çoğunun sonunda yer alan bibliyografyalar kanaatimizce daha ileriki okuma ve araştırmalar için iyi bir hareket noktası sağlayacaktır.

Yeni dini hareketler konusundaki kitap ve makaleleriyle tanınan Thomas Robbins bir yazısında “mükemmeliğin aslında sorgulanması gereken bir değerlendirme kriteri olmadığı” şeklinde bir ifadeye yer vermişti. Robbins’in vurgulamaya çalıştığı nokta göz ardı edilerek kitaba bakılacak olursa elbette eleştirilecek birçok yön bulunur. Örneğin, yeni dini hareketler üzerine çalışmalarıyla tanınan, J. Gordon Melton ve Dick Anthony gibi akademisyenlerin hiçbir makalesine yer verilmemesi bu bağlamda zikredilebilecek önemli eksikliklerden biri olarak görülebilir.

Yeni dini hareketlerle ilgili çalışmaların geldiği noktayı göstermesi açısından bir kilometre taşı olarak görülebilecek bu kitabın, okuyucu ve araştırmacıların yeni dini hareketler fenomenini farklı veçheleriyle daha iyi anlamalarına ve yeni bakış açıları elde etmelerine kapı aralayacağı muhakkaktır. Yeni dini hareketler konusunda

ki temel okuma metinleri arasında önerilebilecek bu kitap, konuya ilgi duyan Türk araŐtırmacı ve okuyucular için salık verilen önemli bir çalıŐma niteliğindedir.

Süleyman TURAN

Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi İlahiyat Fakültesi
suleyman.turan@erdogan.edu.tr

